

Dne 23. srpna t.r. si připomeneme významnou událost - 80. výročí vzniku České Družiny v Kyjevě - prvního národního vojska po třistaleté rakouské porobě. Vzpomeňte v tento den na naše dědy a otce, kteří se stali jejími dobrovolnými příslušníky a vytvořili tak základ pro vznik svobodného Československa!

ZPRAVODAJ

Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel

6/94
ročník 4

VYBUDOVÁNÍ ÚSTŘEDNÍ VOLYŇSKÉ KNIHOVNY

Veškeré publikace o životě volyňských Čechů, především kroniky, časopisy, monografie, brožury a jiné tiskoviny, jsou dosud roztroušeny u našich krajanů po celé republice. V případě potřeby je zájemce obtížné shánit. Nyní v době, kdy probíhá příprava na vydání našich dějin, je to zvláště nepříznivá situace.

Proto předsednictvo Sdružení předložilo návrh na vybudování ústřední volyňské knihovny, který ústřední výbor SČVP na svém zasedání schválil.

Tim podpořil myšlenku soustředit a především řádně registrovat veškeré písemnictví o volyňských Čechích a zejména půjčovat bezplatně zájemcům na

určitou, přesně vymezenou dobu. Volyňské písemnictví se takto uchová v ucelenější formě pro další generace a usnadní práce historikům, kteří se napsáním dějin zabývají.

V současné době se jedná především o kroniky, ale i o jiné materiály, písemnosti, které ve velkém množství leží volně, většinou bez užitku, bez jakéhokoli organizačního a administrativního uspořádání, bez knihovnického vedení u nynějších i bývalých členů předsednictva Sdružení. Naše volyňská veřejnost o nich mnohdy ani neví. Jejich soupis dosud nebyl uveřejněn. Předpokládáme, že v ústřední volyňské knihovně budou uvedené nedostatky odstraněny.

O zachování našich historických písemných materiálů dle předepsané právní normy jsou zahájena jednání s příslušnými institucemi. Volyňská knihovna bude plnit funkci jakéhosi sběrného střediska.

Jsmo toho názoru, že vyslovené obavy některých členů našeho Sdružení jsou zbytečné. Konečně sami mohli vyvinout patřičnou iniciativu ve vyhledání prostorů pro archiv již dávno a neucínilí tak. Konečná výzva k zaslání jednotlivých materiálů do příslušného muzea se dosud neseťkala s pochopením.

Knihovnu by měl po organizační stránce vést tajemník Sdružení dle metodických pokynů za pomoci odborného pracovníka oboru knihovnictví.

Základním předpokladem pro vznik výše uvedené knihovny je získání alespoň jedné místnosti v Praze. Dosud vyvíjené snahy v tomto směru byly neúspěšné. Předseď Sdružení proto dočasně nabídl jednu místnost ve svém bytě, samozřejmě bezplatně, než se tento problém vyřeší zásadnějším způsobem i po právní stránce.

Obrácíme se proto s prosbou na všechny naše krajany o zaslání všech písemných historických materiálů na adresu předsedy. Po opisu (xerox) bude, dle dohody, originál vrácen původnímu majiteli.

Věříme, že naše krajská veřejnost pochopí smysl a podstatu tohoto záměru a zaujme k naší snaze pozitivní stanovisko.

Děkujeme Vám předem.

Prof. MUDR. V. Dufek. Na Hřeben-
kách 20, 150 00 Praha 5 - Smíchov

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA

Na programu pravidelné schůze předsednictva ústředního výboru Sdružení dne 23. června t.r. byla příprava konference, celostátního setkání volyňských Čechů a legionářů v říjnu v Litoměřicích a situace kolem Zpravodaje.

V červenci obdrží všechny regiony pokyny k přípravě konference a tiskopis na nahlášení zvolených delegátů.

Předsednictvo dále vzalo na vědomí současný stav kolem vydávání Zpravodaje.

MŮŽETE POMOCI?

Jeden z velmi oblíbených ilustrovaných týdeníků Květy, jehož náklad každý týden přesahuje půl miliónu výtisků, vyzval své čtenáře, aby přispěli na konto pomoci kazašským Čechům, kteří by se rádi vrátili do vlasti svých předků. Karlovarská skupina našeho Sdružení přispěla již na konto této pomoci částkou přesahující 1700,- korun.

Obdobné konto na pomoc kazašským Čechům založil i známý deník Svobodné slovo.

I vy můžete na uvedená konta přispět.

Účet týdeníku Květy: 50032 - 9026451 - 038 / 0800, Česká spořitelna, Rytířská 29, 110 00 Praha 1.

Konto Svobodného slova: Pomoc Čechům z Kazachstánu, Agrobanka Praha 1, číslo účtu: 3007-107405-884/0600.

SLETOVÉ VZPOMÍNKY

Dne 5. července 1994 se rozezněly zvony z chrámu sv. Víta, aby oznamily zahájení XII. všesokolského sletu. O jeho průběhu přinesly vyčerpávající zpravodajství naše sdělovací prostředky a my již dnes, po uplynutí několika dnů či týdnů, můžeme jen vzpomínat na tradiční tělovýchovné slavnosti našeho národa. Velké sokolské slavnosti se letos také zúčastnili naši krajané ze zahraničí - přijelo k nám na dvanáct set krajanů sokolů - někteří z nich až z daleké Austrálie.

Vraťme se však hlouběji do minulosti: sokolských sletů se po první světové válce vždy zúčastnila i početná skupina sokolů a krajanů z Volyně. Ti se vždy na všesokolský slet v Praze připravovali v zimních měsících. Jejich příprava vyvrcholila volyňskými sokolskými srazy a pak se jelo do Československa!

Deník Národní listy ze dne 1. července 1932 ve Sletové rubrice uvádí toto: "Včera po poledni přijela zvláštní výprava z Volyně. Přijelo přes 200 žen a mužů v krojích, doprovázených

praporek. Výprava byla středem pozornosti, kudy projížděla. Na Wilsonově nádraží byla výprava uvítána zástupci úřadů, ČOS (Československé obce sokolské) a Spolku Čechů a Slováků ze zahraničí. Dostavil se také dávný příznivec Čechů ve Volyňsku bratr J.Zíval, jehož činnost je známa z Kyjeva."

Zvláštní výprava sokolů z Volyně a volyňských krajanů se také zúčastnila všesokolského sletu v roce 1938, který tehdy vyvrcholil v národní manifestaci proti náporu německého fašismu a sudetoněmeckých iridentistických útoků.

Současné se sokolským sletem v Praze roku 1932 se konal první sjezd zahraničních Čechů a Slováků. Za krajany z Polska na něm hovořil známý volyňský činitel - učitel Josef Vlk. Závěrečné slovo měl tehdejší místopředseda zahraničních Čechů - volyňský Čech, hlinský rodák, Věnceslav Švihovský.

Ke sjezdu zahraničních Čechů se vrátíme v některém z dalších čísel Zpravodaje. - rh -

MŮJ VŠESOKOLSKÝ SLET

Letoňá dvanáctý všesokolský slet ve mně vzkřísil vzpomínky na naše sokolské mládí na daleké Volyni - tehdy v Polsku v mém rodném Kvasilově. Po první světové válce se odtud šířila sokolská myšlenka do ostatních českých osad. Rovno, Zdobunov, Mirohošť, Hlinsko, Moldava. V Mirohošti byl vlastně Sokol založen již v roce 1911.

My jsme po první světové válce cvičili, kde to bylo možné, než jsme nakonec v obci postavili pěkné sokolovnu. Předsedou naší jednoty byl ing.Svárovský, tehdejší honorární konsul ČSR na Volyni. Pod jeho vedením jsme se zúčastnili v roce 1926 všesokolského sletu v Praze a cvičili jsme v rámci zahraniční župy na Strahově.

Vzpomínám si, že tehdy naše ženy pochodovaly v čele zahraniční župy a já

byla pověřena nést štafetu v čele průvodu. Dopusel mám z té doby uschovaný snímek. Jásot a vítání, které nás provázely až na Staroměstské náměstí, bylo něco co jsem nikdy předtím ještě nezažila! Až se mě z těch dojemných chviltek zatoučila hlava a já se složila ani nevím jak. Odeslali mě na ošetřovnu. Zakrátko jsem byla opět fit a nenechala si ujít veřejné vystoupení - cvičila jsem s ostatními.

Československá obec sokolská hodně pomáhala naší jednotě. Vyslala k nám z Prahy cvičitele Jana Šabka, později J.Petlaacha, kteří pak u nás zavedli skutečný a ten pravý sokolský řád a přátelské, bratrské sokolské zvuky.

Kdo jednou cvičil v Sokolu, kdo se jednou jedinkrát zúčastnil všesokolského sletu, ten nikdy nezapomene!

Věra Kosková

KDY VYJDOU VOLYŇSKÉ DĚJINY?

Předsednictvo našeho Sdružení uzavřelo s doc.dr.J.Vaculíkem z Brna, který se zabývá mj. problematikou volyňských Čechů, smlouvu o napsání kompletních dějin naší bývalé minority.

V minulosti naši menšiny se objevuje řada nevyjasněných míst a některá fakta nejsou doposud vůbec zaznamenána. Proto pod vedením předsedy Sdružení prof.dr.V.Dufky byly již uspořádány tři semináře, jichž se zúčastnilo na sto pamětníků a znalců z řad volyňských Čechů a někteří vědeckí pracovníci a profesori z Akademie věd ČR a z Univerzity Karlovy, kteří přednesli fundované přednášky i diskuzní příspěvky k některým událostem v životě naší minority na Volyni. Semináře potvrdily svoji opodstatněnost, byly objasněny některé ožehavé události a upřesněny dosud nedostatečně známé skutečnosti.

Díky prof.dr.V.Dufkovi a jeho mnohostranným stykům s vědeckými kapacitami se připravují další semináře, které jistě přispějí k vyčerpávajícím poznatkům o dějinách volyňských Čechů. Škoda, že historická komise našeho Sdružení v minulých letech podobné akce nepřipravila. Snad mohly být naše dějiny již na světě.

Protože autor na uvedeném díle již intenzivně pracuje, můžeme se těšit, že rukopis předá k posouzení předsednictvu Sdružení a vybraným historikům a recenzentům již v prvním pololetí příštího roku a je tudíž naděje, že do konce roku 1995 bude vydán i tiskem.

Budou to první kompletní dějiny, které kdy jaká bývalá česká menšina vydala.

- hk -

Z RAKOVNICKA

V rakovnickém regionu se dne 25. května t.r. sešlo na třicet krajanů, aby si zvolili pětičlenný řídicí výbor a poradili se o své další činnosti v budoucnu. Při přátelském a milém posezení bylo získáno dalších deset členů, což je zárukou, že i na Rakovnicku se volyňští Češi více aktivizují a přispějí tak ke splnění cílů, jež jsou zakotveny v našich stanovách.

Libuše Růžičková
Emilie Rotková

NAŠIM Z KAZACHSTÁNU

Potíže s návratem Čechů z Kazachstánu vysídlených na Sibiř represivními sovětskými orgány jsou všeobecně známy. Mnoho těch, ke kterým se upírají prosebné oči kazachstánských Čechů, se u nás chová negativně. Tím potěšitelnější je rozhodnutí Městského úřadu v Brně, který pro tyto krajany nabízí devět bytů! Při dnešní

bytové situaci je to čin hodný následování.

Členové Sdružení brněnského regionu se zase rozhodli, že budou těmto krajanům všemožně pomáhat, aby se brzy zapojili do našich poměrů. Jde již jen o to, aby jim návrat naše úřady konečně umožnily.

Josef Kučera, ved. regionu BRNO

BYLO TO JINAK

V článku nazvaném Volynští Češi a historie (viz Zpravodaj č. 2) byli naši členové a čtenáři mylně informováni. Především je třeba říci, že okresní výbor protifašistických bojovníků v Žatci neschválil žádný dokument nazvaný "Zvláštní komise pro doplnění dějin volyňských Čechů a přípravu oddělení ruských Čechů v Památníku národního odboje v Praze", ale schválil "Statut zvláštní komise ÚV ČSPB Louny se sídlem v Žatci pro doplnění dějin Čechů a Slováků usídlených v Rusku, SSSR a Polsku, zejména pak v oblastech historického území Volyně.

Tato zvláštní komise se zřizuje na základě stanov ČSPB, hlava XI. AKTIVITY, odstavce 3." Tolik tedy ke schválení dokumentu okresním výborem ČSPB v Žatci, na základě kterého začala komise pracovat.

Myšlenka uspořádání muzejní

expozice volyňských Čechů byla na počátku jednání jak historické komise Sdružení, tak později jednání přípravného výboru Sdružení a posléze i zvoleného předsednictva téměř na každé schůzi. Historická komise a později předsednictvo pověřovaly své členy k jednání, jež vedla k realizaci této myšlenky. Předseda Sdružení prof. Ing. M. Šatava z podnětu předsednictva požádal tehdejšího ministra kultury České republiky pana M. Uhdého o odbornou a finanční pomoc. Naši žádosti bylo vyhověno. Ministr také navrhl uspořádat nejdříve putovní výstavu.

Není tedy pravdou, jak je uvedeno v článku, že realizaci této myšlenky se zabývali jen dva funkcionáři citovaní v článku, ale desítky funkcionářů po řadu let a posléze stovky našich krajanů. Pomoci zahraničního českého tisku dokonce i volynští Češi usídlení v USA,

Kanadě a Austrálii! A nebyť jich - všech těch, kteří dovezli z Volyně zajímavé exponáty: uchránili je desítky let po válce a posléze věnovali vznikající muzejní expozici - nebylo by výstavy. Těm všem patří velký dík. To oni se zasloužili o vznik výstavy a zároveň zabezpečili převzetí volyňských Čechů, kteří jako první ze zahraničních menšin zdokumentovali názorně svoji minulost. Sbirka také obohatí oddělení novodobých dějin Národního muzea.

Významnou zásluhu na putovní výstavě má dr. Stanislav Slavík, vedoucí oddělení novodobých dějin Národního muzea, který z kusých, nesourodých exponátů dovedl vytvořit celek uspokojivě informující v základních obrysech o životě Čechů na Volyni. Že tam některá kulminace období ze života nejsou dostatečně zvyrazněna není vinou Národního muzea a jeho pracovníků, ale nás, volyňských Čechů, kteří jsme zřejmě něco při konečné fázi přípravy expozice podcenili, a také díky nedostatečným znalostem naší historie ani nezveřejnili.

Konečné hodnocení a závěry k obsahu výstavy však bude možné učinit až v budoucnu, až ji shlédnou a vyjádří se k ní odborníci, další volynští Češi a občané, a bude doplněna dalšími zajímavými exponáty. O ty se však musíme postarat my - volynští Češi!

R. Hlaváček

Sdělení redakce

Po nedávném usnesení a výzvě předsednictva SČVP k ukončení sporů v našem Sdružení a zahájení klidné, normální krajanové činnosti, redakční rada Zpravodaje ukázněně upouští od další polemiky.

Na základě personálních změn byla redakční rada doplněna o J. Chudobu a red. Setnickovou.

Předsednictvo ústředního výboru Sdružení v nejbližší době projedná

dodatečně vložení dalšího listu do Zpravodaje č. 5 bez souhlasu šéfredaktora a neschváleného celou původní redakční radou a ověří pravdivost obsahu v něm uvedených článků (informaci). Tato záležitost bude předložena k diskusi na konferenci SČVP letos na podzim.

Za vydavatelství a redakci
R. Hlaváček
V. Dufek

Smíšený pěvecký sbor Sdružení české mládeže v Ulbárově. Léto 1939. U žen uvádíme divčí jména. Zleva stojící: Vladimír Volák, Vladimír Šuma, Václav Jonáš, Jan Kužel, Václav Tomin, Rostislav Hlaváček, Václav Bělohoubek, Mikuláš Šuma, Vladimír Jonáš. Druhá řada, stojící: Olga Voláková, Keňa Pavelková, Olga Průšková, Anna Nejmanová, Naďa Šaršová, Anna Hlyberlová, Anna Pavelková, Olga Fuksová. Sedící: Zina Horáčková, Marie Pavelková, Věra Jonášová, Milena Novotná, Libuše Vacková, Antonín Vacek - dirigent, Milena Málková, Anna Klabanová, Marie Klabanová, Milena Štátná. Ležící: Václav Průšek, Miroslav Vacek, Vladimír Hlaváček. Sbor měl na repertoáru písně národní, a to jak české, tak ukrajinské, ruské a polské. Při českých bohoslužbách v pravoslavném kostele písně náboženské.

DRUHÉ VOLYŇSKÉ SYMPOZIUM zaměřené na přípravu sepsání dějin Čechů na Volyni se konalo dne 13. dubna 1994 v Praze

V úvodu uvítal pozvané hosty - historiky z Karlovy univerzity, z Akademie věd České republiky, z Masarykovy univerzity, i zástupce církve - prof. MUDr. V. Dufek. Shrnul poznatky z prvního symposia, konaného v únoru 1994, a zdůvodnil skladbu programu nynějšího symposia

Poté následovaly dvě přednášky o problematice náboženství našich krajanů na Volyni jako pokračování tohoto tématu z prvního symposia. První promluvil dr. J. Bystranin, zástupce církve baptistické. Ve velmi věcném, promyšleném a zajímavém projevu, vyslechnutém v naprostém soustředění všech posluchačů, objasnil podstatu a hlavní principy jejich víry a církve. Mnozí z nás jsme to slyšeli poprvé v životě. Uvedl nejen počty, tedy rozsah členské základny, ale i názvy lokalit - vesnic, kde žijí a pracují baptisté, kde se konaly bohoslužby i kde působili baptističtí kněží.

Dále promluvil farář J. Jelínek, zástupce církve evangelické. I jeho projev byl vyslechnut s neuvěřitelným zájmem. Shrnul poučavě, pročitěně své zkušenosti z pastýřského působení na Volyni (dožívá se 82 let). Na mnoha konkrétních případech ukázal nejen na úspěchy náboženského života, ale také na obtížné chvíle i pro něho osobně, především v době perzekuce na Volyni a po reemigraci v Čechách a na Slovensku.

Z obou přednášek vyplynulo, že u členů obou církví bylo náboženské přesvědčení velmi hluboké. Pevná víra ovlivňovala život prostých členů obou církví. Tyto hlavní důvody vedly k tomu, že odolávali náboženskému a nusiťskému tlaku prokurátora nejvyššího synodu pravoslavné církve v 80. letech minulého století a nezapleli se hrozbám ani tvrdých ekonomických opatření.

Účastníci symposia očekávali, že vystoupí zástupce římskokatolické církve, jehož se však přes snažení koordinátora nepodařilo vyhledat (přestože byl pražským arcibiskupovi odeslán dopis s prosbou o pomoc při vyhledání příslušného historika). Touto skutečností jsme zklamáni. Skončilo

projednávání náboženské problematiky na Volyni.

Po krátké přestávce a občerstvení zahájil předsedající druhou nosnou část programu "Vztahy Čechů a Ukrajinců na Volyni do konce první světové války". Na toto důležité téma promluvil nejdříve dr. B. Zilyňský, historik, člen Akademie věd ČR. Ve věcném, precizním, vědeckém referátu představil vývoj vztahů mezi příslušníky obou národů. Převažovaly v něm vesměs kladné stránky.

Po vystoupení vznikla až nečekaně živá a zajímavá diskuze. Dr. Zilyňský s přehledem odpovídal na četné dotazy. Prokázal, že toto téma ovládá do hloubky a do podrobnosti. Touto vstřícností vynikající vystoupení se neuvěřitelně zajímavou diskuzí bylo odměněno vřelým potleskem. Obsah referátu bude publikován.

Druhá přednáška sice na stejné téma, ale s jinou náplní, z jiné oblasti, se, bohužel, nekonala. Jejím autorem, dr. V. Hostická, volyňský Čech, rovněž historik, se nedostavil. Věříme, že nám vyhoví a aktivně se účastní dalšího symposia.

Na závěr promluvil doc. dr. J. Vaculík, který shrnul přínos jednotlivých vystoupení a dotkl se také motivace, kdy a proč se začal problematikou dějin volyňských Čechů zabývat. Ke zdaru symposia přispěla i možnost výměny názorů účastníků mezi sebou na různé otázky vztahující se k tematice života volyňských Čechů v nejšířím slova smyslu. V konání symposia se bude pokračovat. Způsob zachycování mluveného slova, evidence a uchovávaní pramenů, jakož i další otázky postupu práce bude nutné ještě upřesnit zejména ve smyslu účinnější pomoci tomu, kdo bude psát historii této díle, ale i nikoliv nevýznamné etapy dějin nášeho vstěhovalectví a národních dějin vůbec. Z odevzdy na jednotlivá vystoupení, tvůrdní i závěrečné slovo bylo patrné, že účastníci symposia, přes občasná kontraverzní názory, byli velmi spokojeni.

prof. MUDr. V. Dufek
koordinátor a předsedající symposia

NEZAPOMÍNÁME!

Cheb - Františkovy Lázně. Dne 8. května 1994 se konala v chrámu svatě kněžny Olgy ve Františkovských Lázních panchydia za padlé důstojníky a vojiny v I. a II. světové válce a za ty, kteří zahynuli v koncentračních táborech. Zároveň bylo vzpomenu obětí Českého Malína na Volyni a havárie v atomové elektrárně v Černobylu.

Poté se účastníci odebrali k památníku odboje, kde byli za účasti předsedkyně chebského regionu sestry Mácové a tří duchovních pravoslavné, římskokatolické a českobratrské církve evangelické uložena prst z Českého Malína na Volyni.

Potěšila nás účast krajanů z Rovné na Sokolovsku. Spolu s bratrem Viktorem Javřkem a jeho manželkou přijela i paní učitelka v.v. Naděžda Javřková a manželé Horských.

Také touto cestou děkujeme Vladimíru Šotolovi z Nového Malína na Moravě za darování prstě, podnikatel p. Urbanovi z Františkovských Lázní za zhotovení urny a p. Jiřímú Mácovi za provedení nápisu. Vedle prstů z bojště na Východě i Západě, koncentračních táborů, přibyla i prst z mučednické obce na Ukrajině.

Při pietním aktu krátce promluvil člen našeho Sdružení dr. Jan Křivka.

JaK

NAŠÍ JUBILANTI

■ Naše krajkana **Helena Pospíšilová** z Ostrova nad Ohří, rodačka ze známého volyňského města Dubno, dne 25.7. tr. oslaví své 60. narozeniny. Je to aktivní pomocnice v regionu - důvěrnice pro Ostrov nad Ohří.

■ V Karlových Varech krajkana **Naděžda Vegrichová**, rodačka z Oděsy, oslaví své 80. narozeniny 27.7. Byla dlouholetou učitelkou v Karlových Varech.

■ **Pani Anna Tomanová** z Karlových Varů, rodačka z Rovna, oslaví své kulaté narozeniny dne 6.8. tr. Bude jí 70 let.

Všem jubilantům z Karlovarska přejeme pevně zdraví a hodně životního elánu.

Věra Pelcová, vedoucí regionu

■ Kraján **Václav Písek** z Újezdu na Mohelnicku, původem z malé obce Kurdybář na Volyni, se dožil 1.6. tr. sedmdesátilet. Do dalších let hodně zdraví a spokojenosti mu přeje mohelnický region

■ Dne 9.8. tr. se dožívá **Boris Hrněf**, původem z Mirošova, poženaných 84 let. Do dalšího života hodně zdraví a spokojenosti mu přejí

rodina Hrněfůva a mirošovští rodáci

DARY KRAJANŮ

Krajan Vladimír Erps, jinak rodák z Malé Zubovštiny, věnoval pro potřeby karlovarského regionu 100,- Kč.

Za karlovarský region děkuje Věra Pelcová K zabezpečení činnosti svého regionu darovali manželé Stolarikovi z Františkovských Lázní a manželé Holubčikovi z Kaečova po 100,- Kč a paní Naděžda Kočárová z Aše 50,- Kč.

Za chebský region děkuje Ludmila Mácová Na tiskový fond věnovali manželé Hausmannovi a Štátní z Frýdlantu po 50,- Kč. Krajkana paní Babická, také z Frýdlantu, věnovala na tento fond částku 100,- Kč a pan Josef Hlušícký z Litoměřic částku 200,- Kč.

Na tiskový fond věnovala Miluše Smetanová z Encovana 200,- Kč a na fond Sdružení 250,- Kč. (V čísle 3 Zpravodaje bylo mylně uvedeno, že dárkyně pochází z Polep. Tímto se jí omlouváme.)

Na fond Sdružení darovali pan Josef Hlušícký z Litoměřic 200,- Kč, manželé Mackovi z Kuřívod 150,- Kč a dále pan Václav Dostál z Prahy 4, paní Vokráčková ze Soběnic (region Litoměřic), Věra Brázdová z Litoměřic a Anastasie Oparová z Břenné v Čechách po 100,- Kč.

SMUTEČNÍ OZNÁMENÍ

Dne 23.3.1994 zemřel ve svých nedožitých 85 letech hulečský rodák Josef Brda. Poslední rozloučení se zesnulým se konalo na Orliku nad Vltavou.

Žofie Krejčová, rozená Rubková v Hulči, zemřela dne 4.4.1994 ve svých nedožitých 88 letech. Poslední rozloučení se zesnulou se konalo v Rakovníku.

VOLYŇŠTÍ ČEŠI A ČESKÁ DRUŽINA

Před osmdesáti lety dne 29. července 1914 vypovědělo Rakousko-Uhersko válku Srbsku. Ještě týž den prohlásuje česká kolonie v Paříži, že Češi jdou do boje proti Němcům po boku Francie. Čtvrtý den po vzniku první světové války - tedy 3. srpna, proklámá česká moskevská kolonie vytvoření České Družiny z Čechů a Slováků žijících v Rusku. Jak ve Francii, tak i v Rusku tato iniciativa nevezšla z řad politiků či vojevůdců, ale přišli s ní obyčejní lidé - obchodníci, řemeslníci, úředníci a další zaměstnanci a podnikatelé.

Je třeba zdůraznit, že pátý den po vzniku války - to je mezi Ruskem a Rakouskem nebyl vyhlášen válečný stav - zástupci Čechů a Slováků projednávají organizační zásady vzniku českého vojska jako svérázné vojenské jednotky a během asi dvaceti dnů je vypracována jasná politická koncepce této jednotky včetně jejího vojenského určení a poslání.

O vzniku České Družiny byla již v minulosti napsána mnohá pojednání. Posláním tohoto článku je připomenout si, jak se na jejím vzniku podíleli volyňští Češi - naši dědové a otcové.

Jedním z politických organizátorů České Družiny v Moskvě byl dr. Lev Borský, který řadu měsíců před vypuknutím války připravoval s dalšími vlastenci v Moskvě praktický program státoprávního boje Čechů.

Přestože mezi kyjevskými a petrohradskými Čechy a také mezi petrohradskými a moskevskými Čechy probíhal již řadu let boj o vedení české menšiny v Rusku a ten, bohužel, neskončil ani za války, dohodli se nakonec vedoucí činitelé českých spolků na Rusi, že místem formování českého vojska bude Kyjev. Důvod tu byl víc než jasný - Kyjev byl významným průmyslovým střediskem v této části Ruska, žilo tu mnoho Čechů, byl sídlem gubernátora a nalézal se v blízkosti nejpočetnějšího seskupení českých kolonistů na Rusi - Volyni. V té době byli volyňskými Čechy nazýváni všichni Češi žijící ve městech a na vesnicích na Ukrajině západně od Dněpru.

Při politickém zvažování, zda povolit či nepovolit vznik České Družiny v Rusku, došlo k závažným střetnutím politiků na jedné a hlavním stanem ruských vojenských sil na druhé straně. Nejednotnost také vládla mezi českými předáky, organizacemi o konečnou tvář

navrhované vojenské jednotky a to nejen v průběhu války, ale i po ní. Nakonec zvítězil kompromis - vznik družiny byl povolen, ale vstupovat do ní mohli jen Češi a Slováci, kteří již získali ruské občanství (státní příslušnost) a kteří byli ze závažných důvodů zproštěni vojenské povinnosti v ruské armádě. Kompromis se týkal ještě některých dalších aspektů, ale ty byly méně závažné. Vstup do České Družiny byl dobrovolný!

Nábor do družiny a její formování probíhalo v srpnových dnech roku 1914 velmi rychle. Daleko rychleji, než si dovedeme v současné době představit. Jsou známy případy, kdy do řad vznikajícího českého vojska se hlásili desítky mladých chlapců z českých volyňských vesnic a společně odjžděli do Kyjeva. Například z Kvasilova odjelo sedmáct dobrovolníků. Obdobně můžeme hovořit o Slavutě, Špakovu, Ulbárovu, Kyjevu, Zdolbunovu, Hlinsku, Hrušvici, Volkovu, Mirohošti, Novokrajevu a dalších a dalších. Musel bych vlastně vyjmenovat snad všechny.

Obrovskou a dosud neoceňovanou úlohu při organizování České Družiny sehraly tehdy jediné české noviny v Rusku - Čechoslovan, který vycházel v Kyjevě. Jeho skvělým redaktorem byl volyňský Čech, rodák z Hlinska, Věnceslav Švihovský, který se mimo jiné zapsal také nesmrtelně i do života druhého československého prezidenta dr. Edvarda Beneše.

Tydeník Čechoslovan nechyběl tehdy v žádné, byť sebezapadlejší české kolonii v Rusku a některé vesnice se dokonce honosily tím, že si je předplácí v obci téměř každá rodina. Čechoslovan se dal ihned do služeb československého odboje s příslibem, že v něm vytrvá, dokud nebude dosaženo úplného vítězství. Spolu s dr. Václavem Vondrákem - rodákem ze Sedmidub u Dubna a Fr. Dědinou se stali členy prvního vojenského výboru při československém - ano československém kyjevském komitétu a vyzvali všechny Čechy a Slováky, aby vstupovali dobrovolně do České Družiny. S dalšími vyslanci - říkali jim tehdy emisáři - zajížděli do českých vesnic i do měst, aby na veřejných schůzích agitovali a nabádali ke vstupu do vznikajícího českého vojska.

Přestože redakce Čechoslovanu v té době zápasila s těžkými finančními nesnáze, dala všechny své síly a

Dr. Václav Vondrák, předseda vojenské komise při Svazu čs. spolků na Rusi, který je právem považován za zakladatele a organizátora Čs. legii v Rusku.

prostředky rozvíjejícímu se protirakouskému odboji. Nejinak jednali i další Češi - někteří z nich věnovali tisícové a dokonce statisčové částky rublů na výstroj a výzbroj Družiny. Jmenujme alespoň jednoho z nich - Václava Klicha, který pro účely Družiny věnoval 300.000,- rublů. Obdobně si vedla rodina Červených, Jindřišků a další.

Vznik České Družiny je nerozlučně spjat s jeho prvním vojenským organizátorem - dr. Václavem Vondrákem, neúnávným organizátorem a iniciátorem řady nezbytných opatření, jednání a ustanovení. Byl to on, který po vypuknutí války si vyžádal audienci u cara Mikuláše II. pro zástupce českých organizací na Rusi. Delegace byla přijata carem dne 17. září 1914. Vedl ji kyjevský - tedy volyňský Čech Václav Otakar Červený. Jejím členem byl také například Slovák Orshák - pozdější československý politik.

Václav Vondrák, jako předseda vojenské komise při Svazu československých spolků na Rusi, vystoupil k příslušníkům Družiny se slavnostním projevem na náměstí v Kyjevě 28. září 1914. Družinici skládali přísahu a Václav Vondrák tehdy mimo jiné řekl, že jsou prvním českým vojskem od doby pobelohorské. "V odvěk české otáče jste povinni vy tici jedno z posledních slov. Vy jste," zdůraznil

Vondrák, "skutečná družina vítězství nebo smrti. Pro vás zajetí nepatří, musíte žít nebo zemřít!"

V Československu po válce nebyly nikdy osvětleny a oceněny zásluhy ř. Vondráka. K moci se dostali jiní a dravější. Nakonec my, naše generace, víme z praxe, jak to chodí, když jde o uchopení moci. V roce 1927 přesídlil Vondrák z Československa do Francie a později do jižní Ameriky. Po druhé světové válce vydal několik spisů o legiích v Rusku. Zemřel zapomenut v dalekém Mexiku v padesátých letech.

Vraťme se však ještě do měsíce srpna. Dne 20. srpna 1914 byly totiž vznik a formace České Družiny ukončeny. V té době měla 769 mužů a vojáků (některé prameny uvádějí 757). Měla čtyři roty. Přiliv dobrovolníků neustával a tak v říjnu již měla Družina 1023 vojáky a důstojníky. Její počet stále rostl i přesto, že do ní mohli vstoupit jen někteří ruští Češi.

Jak jsem mohl z přímých zápisů a seznamů České Družiny zjistit, z uvedeného počtu 769 vojáků a důstojníků bylo 461 Čechů, kteří se narodili na Volyni, téměř 200 se jich narodilo v Čechách, ale žili na Volyni, nebo na západ od Dněpru a měli již ruskou státní příslušnost a zbytek tvořili Češi a Slováci z jiných měst Ruska - Moskvy, Oděsy, Charkova, Jekatěrinburgu a dokonce až z Kavkazu. Z výčtu, který jsem tu uvedl, vyplývá, že české vojsko vzniklo po třístaleté porobě hlavně z řad volyňských Čechů, kteří tak dali základ nejen budoucí československé armádě, ale i budoucímu československému státu!

Jestliže dnes vzpomínáme padesáté výročí hromadného dobrovolného vstupu volyňských Čechů do čsl. armády v SSSR, musíme si zároveň uvědomit, že se to mohlo stát jedině díky prvním 769 dobrovolníkům České Družiny, která se později rozrostla na více než padesátitisícovou armádu čsl. legií v Rusku a jak tvrdí T.G.Masaryk ve svých vzpomínkách, nebyť jejich hrdinské vystoupení u Zborova v roce 1917, kdy světová válka se začala chýlit ke konci, bylo by velmi těžké prosadit u západních spojenců vznik samostatného státu Čechů a Slováků. Teprve po Zborovu byly prolomeny všechny ledy, které do té doby bránily uznání nových státních seskupení ve střední Evropě.

Prapor České Družiny, na který v den svatého Václava na kyjevském náměstí za velké účasti civilního obyvatelstva,

politických a vojenských činitelů přisahalí družníci, zhotovily moskevské ženy, a to pani Jánová a pani Koničková. Dokončily jej však ženy v Kyjevě pod vedením pani Marie Červené, která pak věnovala všechny svůj čas České Družině a jízou jí dala přiléhavý titul "matka prvního pluku". V roce 1917 strávil T.G.Masaryk několik týdnů v Kyjevě a to právě v rodině Červených.

Pokud jde o vnitřní organizaci měla Družina, jak jsem již uvedl, čtyři roty, své české důstojníky, český prapor a český emblém - červenobílou stužku na čapce. Ruskou uniformu. Nebyla vázána, jako batalion, do ruského vojska, ale ustavena jako zvláštní jednotka formálně podřízená až štábu armády, ale ve skutečnosti byla spjata se štábem fronty, hlavním štábem a ministerstvem války. Nebyla nasazena do běžných pozicních bojů, ale do zvláštní výzvědné služby na frontě a při frontovém pásmu nepřítel. Dokonce vysílala tři své emisary - V.Vaňaka, J.Grmelu a V.Müllera až do Čech. Dále měla svoji lékařskou komisi a další politicko-organizační výsady. Šlo tedy o jednu z nejelitnějších jednotek v ruské armádě.

Když byly vyčerpány všechny zdroje na rozšíření České Družiny z řad ruských Čechů, vyvinulo politické vedení Družiny velkou aktivitu, aby přesvědčilo ruské úřady o nezbytnosti doplňovat a rozšiřovat tuto jednotku o české zajatce, což doposud ruské úřady nepovolovaly. Šlo tu o velmi kuriózní argumentaci: co prý by tomu řekl Rusové, ruský mužik, hřímali někteří carští úředníci, když se dovědí, že avstrijáci zradili svého cara (rozuměj císaře) a bojují teď s naší pomocí proti němu! To je moc špatný příklad pro ruského člověka!

Avšak po prvních zkušenostech na frontě - Družina byla nasazena do bojů začátkem října roku 1914 - carské úřady nakonec povolily výjimku: v prosinci byla jednotka doplněna asi 250 českými zajatci. Ti se pak, na rozdíl od původních starodružníků, nazývali novodružníky. K podstatnému rozšíření Družiny však došlo až v létě roku 1915.

První boje přivedly Českou Družinu až do polského města Veliczka, které je vzdálené asi 80 km od moravských hranic. To již měli starodružníci na svém kontě mnoho úspěšných rozvědčenských akcí. Například sedmičlenná skupina rozvědčiček vedená poručíkem Čechkem z první roty zajala u vesnice Tuchov 144 Rakušany. Stalo se to 26. prosince 1914.

Praporčík Syrový ze čtvrté roty s několika podřízenými svedl tvrdý boj s nepřitelem při rozvědce. Toto střínutí se dostalo do všech významných ruských novin. Podporučík Ducháček z třetí roty se svoji četou v přestřepe u vesnice Krinica na řece Raba zajal 39 rakouských vojáků. Zvlášť se tu vyznamenal vojín Prymek, který byl za svůj čin dne 16. listopadu vyznamenán křížem sv. Jiří (č. vyznamenání 23197). Dne 18. listopadu bylo v té rotě již 12 nositelů vysokých ruských vyznamenání - vesměs křížů sv. Jiří různého stupně. Vrcholným výkonem rozvědčiček České Družiny - Klecandou, Wuchtrlem a dalšími byl pak přechod celého 28. rakouského pěšího pluku k Rusům, což mělo v českých zemích za následek utužení již beztak tvrdého protičeského úřadu a zatýkání vedoucích politických činitelů českého národa.

K 20. lednu 1915 měla již Družina 1673 mužů a do té doby padli nebo zemřeli na následky zranění 44 mužů a 35 se jich nevrátilo z rozvědky a stali se nezvěstnými. V zajetí všechny čekala smrt...

Česká Družina byla před osmdesáti lety vybudována téměř z ničeho - při zahájení jejího formování neměla žádné materiální rezervy, žádný podpůrný týl ani doplňovací zázemí. Vznikala z čistých vlasteneckých citů našich dědů a otců, vzhleda daleko od země, která jim byla dráha a které chtěli přinést vytvořením osvobození po třístaleté porobě. Při svém vzniku musela překonávat řadu těžkých, někdy i nesmyslných překážek, počínaje nedůvěrou carského režimu, zbytečnými spory a handrkováním českých spolků a jejich ambiciózních funkcionářů konče. Bylo tu také mezinárodní právo, které zakazovalo státům používat válečné zajatce k válečným účelům a ty muselo Rusko nějak dodržovat! Nakonec všechno bylo překonáno a ti, kteří vytvořili původní jádro této Družiny, kteří šli do boje s vědomím, že i zajetí znamená pro ně smrt, ti, kteří po celé roky bojovali s různými úspěchy a neúspěchy na rozštěpených frontách hrotili se ruské říši, ti nakonec přece zvítězili.

Nesmíme na jejich činy nikdy zapomenout a je na nás, abychom vždy s úctou vzpomínali na ty, kteří před osmdesáti lety nastoupili do prvního sledu, abychom my mohli žít ve svobodném státě. Jim patří naše nezměrná úcta, poděkování a také tichá vzpomínka...